

VIZIJA SAKRALNOG SVEMIRA

O likovnom postavu izložbe "Universum Sacrum", Kiparska djela iz Sakralne zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja, Zagreb (4. prosinca 2003. - 28. ožujka 2004. godine)

OLEG HRŽIĆ, ANTE RAŠIĆ □ Studio Rašić, Zagreb

sl.1. Oltar obraćanje sv. Pavla, 1760. (iz crkve sv. Marka u Zagrebu) iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povijesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

„Universum Sacrum“ za nas je bio ponajprije izazov kako postaviti sedamdeset izložaka u prostor oko 200 m², poštujući, dakako, sve aspekte koje takav sadržaj iziskuje; s kulturološkoga, povijesnoga, muzeološkoga, zaštitarskoga i stručnog aspekta.

Jednako tako, trebalo je imati na umu prostor sa svim njegovim dobrim stranama i ograničenjima te, naposljetku, i sredstva koja su nam bila na raspolaganju. Izložbenu građu, većinom baroknu, činili su svijećnjaci, oltari, grbovi, reljefi, kipovi svetaca, prikazi Krista, Bogorodice i anđela nastali od 16. do 19. stoljeća, koji danas čine sakralnu zbirku Hrvatskoga povijesnog muzeja. Veličina izložaka kretala se od samo nekoliko centimetara do nekoliko metara visine i širine.

Kako predstaviti izložke koji su otrgnuti iz konteksta prostora i vremena za koje su izvorno zamišljeni i stvarani, i to nakon što su godinama devastirani. I danas, iako brižno obnovljeni i sačuvani, većina izložaka postoji samo kao segment određenih cjelina.

Kako ih vizualno povezati u gledljivu i pamtljivu zajedničku cjelinu. Tada se težište daje sakralnosti.

Sakralnost kao poveznica postaje osnova našeg izazova, a rješenje nalazimo u ideji *sakralnih izložaka u sakralnom svemiru*. Vođeni tom idejom, usmjerili smo se na nalaženje načina kako vizualizirati sakralni svemir. Kako stvoriti atmosferu, izazvati doživljaj sakralnog svemira u promatrača.

Rješenje smo našli u ispunjenju prostora muzeja mrakom. Ali ne bilo kakvim mrakom, već mrakom koji će stvoriti atmosferu bezvremenskog prostora, tj. svemira - veliko tamno plavetnilo. Tamni *background* kojim će se dokinuti granice i dematerijalizirati okoliš te stvoriti dojam lakoće, levitacije. Osloboditi kipove i prostor uokolo. Pri tome je trebalo izbjeći mrak kao tjeskobu, kao klaustrofobiju.

Kako je stvoren mrak koji ne rastužuje, ne grize? To smo postigli bojenjem cijelog prostora, uključujući zidove, stropove i pod u nebesko tamnoplavu, gotovo

sl.2-4. Izložba "Universum Sacrum",
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb,
2003./2004.

crnu boju, pažljivo birajući pravu nijansu koja nije ni "preteška" ni "prelagana" za oko - kojom prostor neće biti poništen ni plošan.

Taj tamnoplavi sakralni svemir koji smo željeli najbolje možda ocrtavaju riječi kojih se prisjetila autorica izložbe Snježana Pavičić citirajući stihove Tina Ujevića: *Podimo dnu mora pa ćeš stići nebu*, ili pak zapisa Kandinskoga o moći plave boje: *To je udaljavanje od čovjeka i približavanje samom središtu a čija dubina ima svečanu nadzemaljsku ozbiljnost...* I svetost, dodali bismo još. Kako nakon toga sačuvati mrak, a učiniti izložke vidljivima? Mrak se, naravno, može učiniti vidljivim svojom suprotnošću - svjetlošću.

Zato smo posegnuli za svjetlošću koja uništava mrak, ali koja će ujedno biti i čuvar mraka ili, bolje rečeno, atmosfere mraka. To smo postigli koristeći se uskosnopnim svjetlom i usmjerujući ga na svaku skulpturu posebice tako da osvjetljava i rasvjetljava tek toliko da otkrije materijalnost skulpture i njezino dublje spiritualno značenje, a što manje okolni prostor.

Najveći broj skulptura postavljen je na postamente piramidalnog oblika, kreirane od tri ili četiri šipke od gruboga rebrastog željeza, koje se u vrhu spajaju u jednu točku za koju je pričvršćena metalna ploča. Na nju se postavlja skulptura tako da bude u očistu promatrača.

Zbog tankih šipki koje se doimaju poput linearnog crteža u mraku promatrač dobiva dojam da postamenti ne postoje nego da skulpture lebde u zraku, čemu dodatno pridonosi i uskosnopno svjetlo sa stropa koje pada samo na skulpturu.

Osim mraka, svjetla i postamenata, diskretni, ali iznimno važni elementi cijele izložbe jesu multimedijiska

sredstva: videoprojkcija, animacija na monitorima i glazba.

Pokušavajući izbjeći iznošenje bezbroj atribucija svetaca koje bi "zatrpale" i "ugušile" izložbu, odlučili smo atribucije svesti na nekoliko najbitnijih asocijacija.

U jednoj se sobi skulptura sveca pretapa s površinom vode projiciranom na zid, a svjetlost projekcije ujedno je i jedina rasvjeta koja izložak čini vidljivim u prostoru dok projicirana slika istodobno govori o sudbini tog sveca. Projekcija uzbudane površine vode stvara dramatičnu sliku koja u isto vrijeme izaziva i sjetu i smirenost, a podsjeća na umiranje sv. Kvirina koji je osuđen na smrt utapljanjem u rijeci Sibaris.

U svakoj od ukupno pet soba u pozadini mraka lagano teče svjetlom ispisani animirani tekst na crnome monitoru uklopljenome u tamu sakralnog svemira. Rečenice u tri retka na hrvatskome, latinskome i engleskom jeziku dolaze iz mraka s lijeve strane i nestaju u mraku na desnoj strani monitora. One nijemo priopćuju neke od najvažnijih postulata i univerzalnih poruka kršćanstva čiji su tvorci sveci kojih su kipovi izloženi:

Ja sam svjetlost svijeta. Tko mene slijedi, neće ići po tami, nego će imati svjetlo koje vodi u život. (Ivanovo evanđelje); *U početku bijaše riječ; Moli i radi.* (Geslo Benediktinaca); *Ništa ne uzimajte na put, ni štapa, ni torbe, ni kruha, ni novac! Niti imajte po dvije haljine; Od križa svjetlu.* (Himna križu)

U posljednjoj sobi zbiva se finale sakralnog svemira: ideja mraka kao svemira u kojemu lebde skulpture dobiva svoje puno značenje.

"Taj tamnoplavi sakralni svemir koji smo željeli najbolje možda ocrtavaju riječi kojih se prisjetila autorica izložbe Snježana Pavičić citirajući stihove Tina Ujevića: *Podimo dnu mora pa ćeš stići nebu...*"

sl.5. Bogorodica s Kristom djetetom, Hrvatska, Mađarska?, prva pol. 18. stoljeća, iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povijesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

sl.6. U svakoj od ukupno pet soba u pozadini mraka lagano teče svjetlom ispisani animirani tekst na crnome monitoru uklopljenome u tamu.

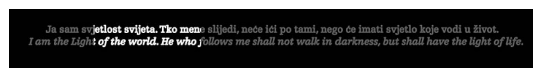
Izložba "Universum Sacrum", Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2003./2004.

sl.7. Okviri za relikvijare iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povijesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

sl.8. Izložba "Universum Sacrum", Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2003./2004.

sl.9. Sv Juraj, prva pol. 18. stoljeća, iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povijesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

Fotoarhiv Studio Rašić, snimio: Damir Fabijanić

Ja sam svjetlost svijeta. **Tko** mene slijedi, neće ići po tami, nego će imati svjetlo koje vodi u život.
I am the **light** of the world. **He** who follows me shall not walk in darkness, but shall have the light of life.

Andeli, taj idealan motiv za našu ideju, spušteni su sa stropa na tankim šipkama u prostor te su tako dobili svoje mjesto na nebu, poput zvijezda.

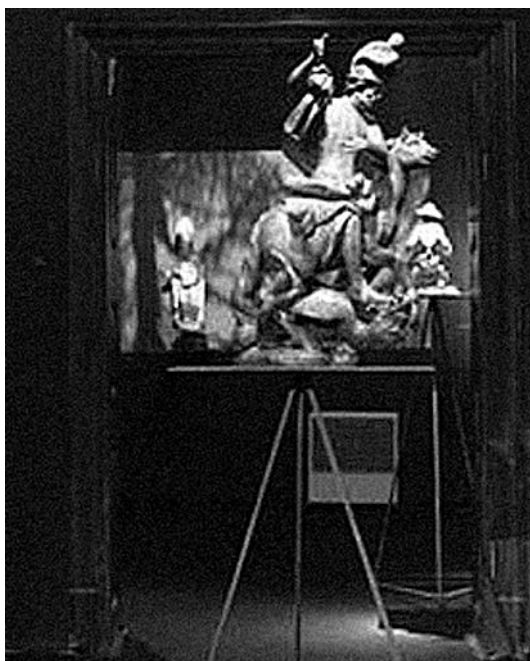
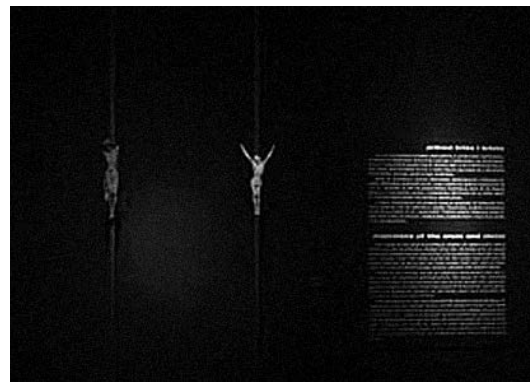
Cijeli taj vizualni doživljaj upotpunjen je glazbenom podlogom - zvucima ambijentalne glazbe koja ispunjava prostor i oplemenjuje doživljaj s kojim se izlazi iz sakralnog svemira Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Ovaj tekst govori o izložbi koja je realizirana zahvaljujući upornosti i želji jedne kustosice, razumijevanju ravnateljice i apsolutnog povjerenja u kreativnost autora i realizacijske mogućnosti tima Studija Rašić.

Nažalost, to se u nas ne događa često.

Mnogi još likovni postav smatraju skupim, a time i nepotrebnim luksuzom, a usto prevladava i mišljenje da "to možemo sami". Zato najprije treba promijeniti svijest o potrebi likovnog postava. Kada se to dogodi, bit će više kvalitetnih prezentacija muzejske građe. Osim toga, treba mnogo više raditi na multimedijском, interaktivnom i interdiscipliniranom pristupu prezentacije izložaba.

Zato je osim profesionalnog odnosa prema poslu, potreban entuzijazam i beskrajna energija, čega su svi sudionici bili svjesni u postavu o kojemu smo govorili. Radeći do sada na nekoliko važnih projekata i njihovu likovnome postavu u Hrvatskoj, susretali smo uglavnom goli prostor te dotrajale i islužene instalacije. K tome, nedostajala su osnovna multimedijсka pomagala. Treba

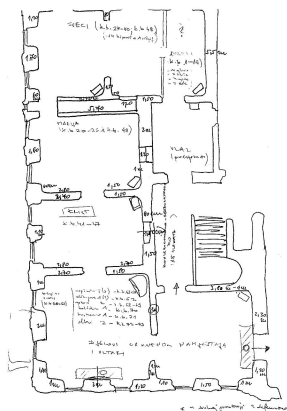

naglasiti da je vrlo malo muzeja koji mogu udomiti i ugostiti nekonvencionalno postavljene izložbe. Ali to ujedno znači da multimedijски likovni prostor znatno poskupljuje izložbe, jer se uvijek sve radi ispočetka. Unajmljivanje multimedijске opreme također je praćeno novčanim izdacima.

Kad se muzeji opreme i opskrbe osnovnim multimedijским pomagalima, bit će kudikamo lakše na pravi način predstavljati muzejsku građu, što znači viši standard, više publike i kvalitetnu promidžbu.

Autorica izložbe: Snježana Pavičić, muzejska savjetnica, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb
Autori likovnog postava: Studio Rašić, arhitekt Oleg Hrčić i akademski slikar Ante Rašić

Primljeno: 11. listopada 2004.

sl.10. Izložba "Universum Sacrum", Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2003./2004.

Skica prostora i tematske podjele

